

DR. FORGÁCS ERZSÉBET – DR. FORMANNÉ KISS KATALIN

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Szeged

Néhány német nyelvkönyv Németország-képeről

1. Bevezetés

1.1. Az idegen nyelvek Magyarországon nagy megbecsülést élveznek.¹ Az 1989-es politikai rendszerváltás egy alapvetően új idegennyelv-politikát hozott magával: megszűnt az orosz nyelv kötelező jellege, s az idegen nyelve(ke)t azóta szabadon lehet választani. Rendkívüli igény mutatkozott a nyugat-európai nyelvek, mindenekelőtt az angol iránt, hiszen ez a nyelv nemcsak Európában, hanem világszerte használatos.² Másrészt Magyarországon a német nyelv is nagy tekintélynek örvend.³ Ennek okai címszavakban összefoglalva a következők:⁴ a földrajzi közelség miatt intenzív kapcsolatok az osztrákokkal és a németekkel (turizmus, vendégmunka, ösztöndíjak, külföldi és vegyes vállalatok Magyarországon stb.); történelmi-kulturális okok; német nyelvű médiák Magyarországon; tanuláspszichológiai okok (a német mint morfológiailag bonyolultabb nyelv után pl. az angol könnyebben elsajátítható); a Goethe-Intézet és az Osztrák Kultúrintézet propagandája és támogatásai (nyelvtanfolyamok, kulturális programok, taneszközök, ösztöndíjak stb).⁵

1.2. Az idegen nyelv kiválasztását több tényező befolyásolja. Az érdeklődés alapvetően az adott nyelv felhasználhatóságától függ, emellett azonban nem elhanyagolható szerepet játszik a célországról és annak lakóiról kialakított kép sem. Az ország, illetve a nemzet iránti rokonszenv vagy ellenszenv döntően befolyásolhatja az idegen nyelv kiválasztását.

Ezzel el is érkeztünk a sztereotípiák kérdéséhez.⁶ Mivel véleményünk szerint ezek az idegennyelv-választásra nagy mértékben hatnak, először megkísérlünk egy kérdőíves felmérés segítségével képet alkotni arról, hogy a magyar tanulóknak milyen elképzeléseik vannak a németekről. Sztereotípiák a német nyelvkönyvek segítségével is keletkezhetnek, vagy éppen ezek segítenek a megszüntetésükben. Ezért tehát nagyon fontos, hogy a nyelvkönyvek milyen képet adnak Németországról, milyen országismereti tudnivalókat közölnek. (Az országismeret fogalmát tágabb értelemben használjuk – vö. 3.2.) Munkánkban a Magyarországon leggyakrabban használt német nyelvkönyveket vizsgáljuk országismereti aspektusból.

2. Milyenek a németek?

A kérdőíveket 1997 május-júniusában töltötték ki általános iskolákban, gimnáziumokban és szakközépiskolákban 7-11. osztályos tanulók (magyar nyelven). A kérdésekre összesen 506 németül tanuló (99 általános és 407 középiskolás) válaszolt, továbbá a kontrollcsoport 91 tanulója, akik nem németet tanulnak idegen nyelvként. A vizsgálat 6 különböző nagyságú településen történt.

Az első kérdés így szólt: *Mi jut eszedbe, ha a „Németország” szót hallod?* A németet tanuló általános iskolások (99 megkérdezett) leggyakoribb fogalomtársításai a következők voltak: *német nyelv, nyelvtanulás; Berlin; a Fal; Hitler, világháború; autók; sör, sörfeszítvél; foci; Fekete-erdő, Duna; München; nemzetiszocializmus, koncentrációs tábor.* A kontrollcsoportban (26 megkérdezett) hasonló jellegű, de kevesebb asszociációt találtunk: *foci, Hitler; sör; világháború és koncentrációs tábor.*

A németül tanuló középiskolások (407 megkérdezett) válaszából kiderült, hogy ők a történelemhez kapcsolódó képzetársítások mellett Németország mai, leginkább gazdasági helyzetét tartják

szem előtt: *sör; szép ország; szép vidékek, városok; Hitler; autók; foci; világháború; Berlin, a Fal; gazdagság, jólét, magasabb életszínvonal, sok pénz; csúcstechnika; nemzetiszocializmus; csokoládé; koncentrációs tábor és több lehetőség.* A kontrollcsoportnál (65 megkérdezett) hasonló, de nem ennyire szerteágazó válaszokat találunk: *autók; sör; világháború; szép tájak, városok; Berlin, a Fal; nemzetiszocializmus; pénz és koncentrációs tábor.*

A második kérdés a németek jellemző vonásaira vonatkozott. A tanulónak a németek szerintük legfontosabb öt tulajdonságát kellett felsorolniuk. A németül tanuló általános iskolások szerint (99 megkérdezett) a németek *kedvesek, barátságosak; szívesen és sok sört isznak; szőkék, hülye humoruk van; gazdagok; pontosak; okosak, intelligensek, képzettek; túl gyorsan beszélnek; szívesen kirándulnak; beképzettek, önteltek.*

A kontrollcsoport tagjainak olyan kevés elképzelése volt a németekről, hogy nem tudtak öt tulajdonságot felsorolni. A leggyakrabban említettek szerint a németek *szőkék, szívesen isznak sört és gyakran kirándulnak.*

A középiskolások (407 megkérdezett) véleményét a következő táblázat összesíti: a tanulók által említett tulajdonságokat előfordulásuk gyakoriságának sorrendjében adjuk meg, a jobb oldalon feltüntetjük az említések számát is.

1.	kedves, barátságos	111
2.	szívesen és sok sört isznak	103
3.	szőkék	88
4.	gazdagok	88
5.	pontosak	67
6.	kékszeműek	49
7.	beképzettek, önteltek	45
8.	vidámak, van humorérzékük	41
9.	vendégszeretők	36
10.	hüvösek, távolságtartók	32
11.	sportosak	32
12.	okosak, intelligensek, képzettek	29
13.	segítőkések	26
14.	túl gyorsan beszélnek	23
15.	céltudatosak, célratörők	23
16.	tiszták, rendszeretők	22
17.	világosbőrűek	22
18.	precízek	22
19.	hülye humoruk van	21
20.	futballrajongók	21

A kontrollcsoport (65 megkérdezett) a németeket inkább külsejük alapján jellemzi (pl. *szőkék, illetve vörösek; a lányok csúnyák*), vagy pedig negatív sztereotípiák alapján (mint pl. *arrogánsak; hangosak; fajgyűlölők*). Pozitív tulajdonságokat (mint pl. *kedvesek, vendégszeretők; okosak, intelligensek; precízek*) csak elvétve említenek.⁷

A továbbiakban felmerül a kérdés, hogyan, milyen forrás(ok)ból táplálkozva alakul ki a tanuló Németországgépe. Releváns az a körülmény, hogy a tanulók voltak-e már Németországban, beszéltek-e már németekkel. Az eredményeket a következő táblázat szemlélteti:

	már voltak Németországban	még nem voltak Németországban	már beszéltek németekkel	még nem beszéltek németekkel
általános iskolások	7 %	93 %	44 %	46 %
középiskolások	24 %	76 %	71 %	29 %
kontrollcsoport	11 %	89 %	15 %	85 %
összesen	19 %	81 %	47 %	53 %

Az eddigieket összefoglalva a következőket mondhatjuk: a tanulók túlnyomó többsége még nem volt Németországban, és mintegy a fele még nem beszélt németekkel. Németországgépük, sztereotip elképzeléseik tehát nem saját tapasztalataikon alapulnak. A gyerekek Németországgépe aközött, hogy voltak-e már a célországban, illetve hogy volt-e már valamiféle személyes kontaktuson alapuló tapasztalatuk németekkel, nyilvánvaló összefüggések vannak. Azok a németül tanuló diákok, akik tapasztalataikat Németországban, illetve személyes kapcsolatokon keresztül gyűjtötték, a németek több pozitív tulajdonságát tudták felsorolni, s ezek többnyire a németek viselkedésére és belső tulajdonságaira vonatkoztak, míg azok, akik nem rendelkeztek saját tapasztalattal, külsőségeket említettek (pl. *szőke haj, kék szem* stb.) Ezek a tanulók a következőket szintűgy gyakran említik: *Hitler, világháború, koncentrációs tábor és nemzetiszocializmus*. A tömegtájékoztatási eszközök hatása – ezekben a reklámoké is – szintén megfigyelhető (pl. *autók; sör; foci és csokoládé*).

A Németországgépet leghatásosabban a nyelvkönyvek alakíthatják. Ennek bizonyításául csak egy példa: egy és ugyanazon iskolában a hetedikeseknél előítéletek és sztereotípiák domináltak, míg a nyolcadikosok Németországot a német nyelvvel, költőkkel, zeneszerzőkkel, szép városokkal és tájakkal kapcsolták össze. Ezek a tanulók ugyanis a *Német nyelvkönyv 7. Szakosított tantervű általános iskola* című tankönyvből tanultak, amely sok információt tartalmaz a német kultúráról. Azokban az osztályokban, ahol a *Hallo Peter – wir lernen Deutsch* című könyvet használják, a tanulók gyakran említik E. Kästner műveit.

3. A német nyelvkönyvek kiválasztásáról

Ammer (1994: 31) véleménye szerint „Lehrwerke für Deutsch als Fremdsprache müssen nicht nur unter Gesichtspunkten »Wortschatz«, »Grammatik«, »Aussprache« usw. analysiert und beurteilt werden, sondern auch hinsichtlich des Bildes, das sie von Deutschland vermitteln” [A német nyelvkönyveket nemcsak a »szókincs«, a »nyelvtan« és a »kiejtés« szempontjából kell elemezni és értékelni, hanem azon kép alapján is, amelyet Németországról közvetítenek]. A kérdés tehát az, hogy az adott könyv témái és szövegei alkalmasak-e arra, hogy a német anyanyelvű országokról, mindenekelőtt Németországról aktuális és lehetőleg valóságghű képet fessenek. Ez a kérdés a magyarországi politikai fordulat és a két német állam újraegyesítése után különösen a középpontba került, mivel sok tankönyv elavulttá vált. A továbbiakban megkíséreljük, hogy képet adjunk arról, hogyan mutatják be Németországot a Magyarországon használt nyelvkönyvek.⁸

Mint ahogy rengeteg német nyelvkönyv van Magyarországon forgalomban, ezért korlátoznunk kellett a kiválasztott könyvek számát. A válogatás elsődleges szempontja az volt, mely könyvekből tanítanak azokban az iskolákban, amelyekben a kérdőíves felmérést végeztük. Ezek a Magyarországon leginkább elterjedt nyelvkönyvek, amelyek tehát alakíthatják a tanulók Németországgépet. A kiválasztott általános iskolai tankönyvek a következők:⁹

1. Hurrá! Der Zirkus kommt! (Rónaháti et al. 1992)
2. Mach mit! Spiel mit! Lerne mit! (Rónaháti/Paulik 1992)
3. Schiff ahoi! (Liksay 1992)
4. Auf der Suche nach Axel (Liksay 1992)
5. Német nyelvkönyv 7. (Szakosított tantervű ált. isk.) (Némethné 1996)
6. Német nyelvkönyv 8. (Szakosított tantervű ált. isk.) (Tálasai 1992)
7. Hallo, Peter – wir lernen Deutsch 1,2 (Weisgerber et al. 1993)
8. Das Deutschmobil 1, 2, 3 (Douwitsas-Gamst et al. 1995).

A vizsgált középiskolai nyelvkönyvek:

1. Német nyelvkönyv I. (Szanyi 1995)
2. Német nyelvkönyv II. (Szanyi 1993)
3. Német nyelvkönyv III. (Szanyi 1997)
4. Német nyelvkönyv IV. (Szanyi 1993)
5. Deutschexpress 1, 2 (Babári/Babári 1994)
6. Deutsch im Fokus (Biró/Heller 1993)

7. Ein Wort gibt das andere (Bíró et. al. 1995)
8. Wo will das hinaus? (Antal/Deák 1994)
9. Fit in der deutschen Sprache 1,2 (Kemmer et al. 1996, 1997)
10. Deutsch aktiv Neu 1, 2, 3 (Neuner et al. 1995, 1996, 1997).

3.1. A német nyelvkönyvek típusai

Mielőtt a felsorolt tankönyveket megvizsgáljuk, tisztáznunk kell néhány szempontot. A nyelvkönyveknek különböző céljuk van, ezért a tanárnak mindig az elvárásoknak (érdeklődés, tanítási cél stb.) és a tanulócsoporthoz tartozó tudásszintjének megfelelőt kell kiválasztania, attól függően, hogy mi áll a nyelvkönyv középpontjában, Ammer (1994: 32 k.) szerint három csoportba sorolhatjuk őket:

- sprachvermittlungsorientierte Lehrwerke** [nyelvközpontú tankönyvek];
- kulturvermittlungsorientierte Lehrwerke** [kultúrközpontú nyelvkönyvek] és
- kommunikationsorientierte Lehrwerke** [kommunikációközpontú nyelvkönyvek].

A **nyelvközpontú tankönyvek** elsősorban a nyelvtani szabályokra és a szókincsre helyezik a hangsúlyt, s csak kevés kulturális és országismereti információt tartalmaznak. A kiválasztott nyelvkönyvek közül néhány – ámbár a nyelvtanra és a szókincsre összpontosítanak – mégsem sorolható be egyértelműen ebbe a csoportba, mert tájékoztatnak a német kultúráról és/vagy hozzájárulnak a kommunikációs kompetencia kialakításához is. Mindemellett ebbe a csoportba soroljuk a *Zirkus-könyveket* (különösen a 3–6. osztályosok számára írottakat), a *Szanyi-könyveket* és a *Deutschexpress*-t.

A **kultúraközpontú nyelvkönyvek** a német nyelv elsajátítását a német kultúra megismerésével kapcsolják szorosan össze. A kultúra fogalmán mindazon életviszonyok összességét kell érteni, amelyek ismerete a kommunikáció szempontjából elengedhetetlen (vö. Ammer i.m. 33). Ebbe a kategóriába tartoznak a *Zirkus-könyvek* (különösen a 7–8. osztályosok számára írottak), a *Deutsch im Fokus* és a *Wo will das hinaus*.

A **kommunikációközpontú nyelvkönyvek** legfontosabb feladata a kommunikációs kompetencia, azaz a beszédkészség kialakítása és fejlesztése: „Von den Lehrmaterialen wird verlangt, dass sie den Lernenden zum „kommunikativen Handeln“ in der Gesellschaft und zum „Diskurs“ über die Gesellschaft befähigen. (...) In der zweiten Hälfte der achtziger Jahre versteht man unter dem Lehrziel „Kommunikationsfähigkeit“ auch zunehmend die Fähigkeit, „interkulturell“ kommunizieren zu können“ [A taneszközöktől elvárjuk, hogy a tanulókat képessé tegyék a társadalomban „kommunikációs cselekvésre”, a társadalomról való „véleménynyilvánításra”. A nyolcvanas évek második felében a „kommunikációs készség” mint tanítási cél mindinkább az interkulturális kommunikáció képességét is jelenti] (Ammer uo.). Elsősorban kommunikációközpontú tankönyveknek tekinthetők a következők: *Hallo, Peter – wir lernen Deutsch*; *Das Deutschmobil*; *Ein Wort gibt das andere*; *Fit in der deutschen Sprache* und *Deutsch aktiv Neu*.

3.2. Megfigyelési szempontok a tankönyvek vizsgálatához

A továbbiakban azzal foglalkozunk, hogy milyen mértékben tartalmaznak országismereti információkat az általunk kiválasztott tankönyvek, pontosabban a német kultúra mely területeiről közölnek ismereteket, s hogy azok mennyire hangsúlyosak.

Munkánkban a kiválasztott nyelvkönyvek vizsgálatához Ammer szempontrendszerét alkalmaztuk (i.m. 34). Ammer a kultúrát hat megfigyelési területre, azaz szektorra osztja:

I. Die Bundesrepublik Deutschland – Land und Nation [Német Szövetségi Köztársaság – ország és nemzet]

- Internationale Beziehungen [nemzetközi kapcsolatok]
- Geographie [földrajz]
- Geschichte [történelem]

II. Staat und Politik [állam és politika]

- Strukturprinzipien des Staates – Staatsform [az állam alkotóelevei – államforma]
- Staatsorgane – Verwaltung – Machtmittel [állami szervek – kormányzat – hatalmi eszközök]
- Politische Inhalte – Parteien und Politiker [politikai tartalom – pártok és politikusok]
- Bildungswesen [oktatásügy]
- Verhältnis des Staates zum Bürger [az állam viszonya a polgárokhoz]

III. Wirtschaft [gazdaság]

IV. Gesellschaft [társadalom]

V. Kunst und Wissenschaft [művészet és tudomány]

- Wissenschaft und Technik [tudomány és technika]
- Die Künste [művészetek]

VI. Das Alltagsleben der Deutschen [a németek mindennapi élete]

- Arbeit – Einkommen/Auskommen [munka – bevételek/kiadások]
- Familie [család]
- Wohnen [lakás]
- Essen und Trinken [étkezés és ivás]
- Freizeit [szabadidő]
- Gesundheit, Sport [egészség, sport] és
- Charakteristika der Deutschen. [a németek jellemző vonásai].

A kiválasztott tankönyvek jellemzőit az alábbi táblázatban foglaltuk össze. (Az üres helyek azt mutatják, hogy a nevezett terület az adott nyelvkönyvben nincs képviselve; a számok a következőket jelentik: 1 = gyengén, 2 = kielégítően/jól és 3 = erősen képviselve.)

	Szektorok	Deutsch aktiv neu	Ein Wort...	Szanyi-Bücher	Deutsch Express	Deutsch im Fokus	Wo will das hinaus	Fit in der dt.,en Sprache	Das Deutsch-mobil	Hallo Peter	Zirkus-Bücher
1.	Die BRD – Land und Nation										
1.1.	Internationale Beziehungen	1	1	1	1	1	2	2	2		
1.2.	Geographie	3	1	3		3		1	2	2	3
1.3.	Geschichte	2		2		1		1	1		1
2.	Staat und Politik										
2.1.	Staatsform	1		2				1	1		
2.2.	Staatsorgane	1		1				1	1		
2.3.	Politische Inhalte	1		1				1			
2.4.	Bildungswesen	1	1	3	1	2	2	1	1	1	1
2.5.	Staat und Bürger	1		1				1	1		
3.	Wirtschaft	1	2	1	2	1	1	1	1	1	
4.	Gesellschaft	1	1	1	1	1	1	1	1		
5.	Kunst und Wissenschaft										
5.1.	Wissenschaft und Technik	1	2	3	1	2	3	2	2	1	2
5.2.	Die Künste	3	1	3		3	3	1	1	1	2
6.	Alltagsleben										
6.1.	Arbeit – Ein-/Auskommen	1	3	3	3	3	1	2	2	2	1
6.2.	Familie	2	3	1	2	1	2	2	2	2	2
6.3.	Wohnen	2	2	1	3	1	1	1	2	1	1
6.4.	Essen und Trinken	3	3	1	3	1	1	1	2	2	1
6.5.	Freizeit	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2
6.6.	Charakteristika der Deutschen	3	2	1	1	2	3	1	1	1	
6.7.	Gesundheit, Sport	2	2	2	2	1		2	1	1	1

3.3. A német kultúra ábrázolásának módjai a német nyelvkönyvekben

A német kultúrához való viszonyulás és a kultúra ábrázolásának módja alapján Ammer (i.m. 37 k.) öt ábrázolási módot különböztet meg:

1. **tipisierend-imitatorisch** [tipizáló-imitáló];
2. **normativ-dokumentarisch** [normatív-dokumentáló];
3. **affirmativ-exklamatorisch** [affirmatív-kiemelő];
4. **problemorientiert** [problémaközpontú] és
5. **kritisch-emanzipatorisch** [nézőpontokat ütköztető].

A tipizáló-imitáló szövegek utánozzák a valóságot, nem egyes esetekről tudósítanak, hanem például a család, lakás, étkezés, szabadidő területén az általánost, a példászerűt, azaz a tipikusait jelenítik meg. A normatív-dokumentáló bemutatásmód törekszik tényeken (számokon, statisztikai adatokon, autentikus szövegeken) keresztül objektívan dokumentálni. Az affirmatív-kiemelő ábrázolásmód a tipizáló-imitáló típus ellentétéként is felfogható, hiszen éppen a különöst, az egyedít, a kiemelkedőt igyekszik kiemelni. A problémaközpontú bemutatásmódnál a legfőbb cél a társadalmi problémák tárgyalásával a tanulókat képessé tenni arra, hogy önállóan alkossanak véleményt, foglaljanak állást, vagyis képesek legyenek a problémákat felismerni és megoldásukhoz hozzájárulni. Végül pedig a nézőpontokat ütköztető ábrázolásmód egy érdekelletéből indul ki, s az egymással szemben álló érdekeket tematizálja. (Vö. Ammer i.m. 37 k.)

A következő táblázat szemlélteti, hogy az elemzett nyelvkönyvek milyen mértékben alkalmazzák az ismertetett ábrázolásmódokat.¹⁰

	Ábrázolásmódok	Deutsch aktiv Neu	Ein Wort	Szanyi-Bücher	Deutsch Express	Deutsch im Fokus	Wo will das hinaus	Fit in der deutschen Sprache	Das Deutsch-mobil	Hallo Peter	Zirkus-Bücher
1.	tipizáló-imitáló	3	3	3	2	3	1	2	3	3	3
2.	normatív-dokumentáló	3	3	1	1	2	3	3	2	2	1
3.	affirmatív-kiemelő	1	1	2	2	2	1	2	3	2	2
4.	problémaközpontú	2	2	1	1	1	3	3	3	1	
5.	nézőpontokat ütköztető	2	2		1	1	2	3	2	1	

4. A kiválasztott nyelvkönyvek Németországképének elemzése

4.1. Az úgynevezett *Zirkus-könyvek* az általános iskola szakosított tantervű osztályai számára készültek (a harmadik osztálytól). Az első négy kötet elsősorban a nyelvtani és a lexikai ismeretek elsajátítását szolgálja. Ezekben ezért kevés utalást találunk a céllországra. A kevés országismereti anyag (városok, hegyek, tavak mint úticélok) legtöbbször a nyelvtani gyakorlatba ágyazva szerepelnek. Néhány vers, dal és mese szolgál motivációként.

A 7. és 8. osztályos tankönyvek egészen másként épülnek fel: sokoldalú országismereti információkat nyújtanak a tanulóknak. Noha a könyvek új kiadását már korrigálták, mégis található bennük a „régii időkre” emlékeztető helyek (pl. a 15. „Berlin und Potsdam” c. leckében: „Im Treptower Park befindet sich das sowjetische Ehrenmal. Auf dem Denkmal sieht man einen Sowjetsoldaten. Er hält in der rechten Hand ein großes Schwert, mit dem er das Hakenkreuz, das Zeichen des Faschismus zerschlägt” – vö. 140. o. A nyugat-berlini amerikai, brit és francia hősi emlékművek említés nélkül maradnak.).

Egy lecke bemutatja a második világháború utáni Németország földrajzát, gazdaságát és történelmét. A szomszédos országok között *die Tschechoslowakei* (Csehszlovákia) helyett már *Tschechien* (Csehország) szerepel, de az újraegyesítés időpontja még hiányzik. Németország látóvalói mellett a német irodalmat versek, Till Eulenspiegel anekdotái és más irodalmi szövegek képviselik. A függelékben népdalokat és a Deutschlandlied-et találjuk, olvashatjuk ennek keletkezéséről is. A 12. leckében a tanulók találhatnak egy beszélgetést a német irodalomról, a legismertebb német személyiségekről, sőt megismerhetik a német nyelv fejlődési szakaszait is.

A 8. osztályos tankönyv felépítése nagyvonalakban az előbbire hasonlít, itt azonban túlnyomórészt irodalmi szövegeket találunk, különösen a második részben (pl. versek Goethétől és Schillertől, elbeszélések, anekdoták, kalendáriumi történetek stb). A függelék rövid áttekintést nyújt a német nyelvű országokról. Itt már szerepel az újraegyesítés napja is. A 9. leckének az anyaga Magyarország, ahol néhány elavult megállapítás is található. Magyarországot ipari-agrár országgént írják le, amelynek híresek az ipari központjai (pl. Dunaújváros) és az ott előállított termékek (117. o.).

4.2. A kétkötetes *Hallo Peter – wir lernen Deutsch* 8 évesnél idősebb gyerekek számára íródott. E könyvek ugyanazt a célt szolgálják, mint a Zirkus-könyvek első négy kötete, úgyhogy országismereti utalásokat csak közvetett módon megjelenítve találhatunk.

Az első kötetben egy lecke Németországgal foglalkozik „Peter lernt in der Schule Deutschland kennen”. Itt városokat, folyókat ábrázoló fényképet találunk, és egy térképet. A második kötetben a tanulók olvashatnak egy rajnai utazásról és egy kerékpártúráról a Moselhez. Egy egész lecke foglalkozik Németország látványosságaival, és egy térkép bemutatja a szövetségi tartományokat. Képek és rövid szövegek jelenítik meg Németországot a négy évszakban. A környezet-szennyezés problémája is terítékre kerül. A német gyermekirodalmat Erich Kästner „A két Lotti” c. regényéből vett kivonat szemlélteti.

4.3. A *Deutschmobil*-t 8–14 éves tanulóknak írták. Az első kötet erősen Nyugatnémetország-orientált: a térképen csak Nyugatnémetország látható, egy másik térkép csak Délnémetország autópályáit ábrázolja, az Európátérképen csak nyugat-európai országok szerepelnek úticélként. A második kötet további leírásokat tartalmaz képekkel és térképekkel néhány területről, s az egykori NDK néhány látványosságát szintén felfedezhetjük. A régi időkben élt parasztok mindennapi élete is megelevenedik. A harmadik kötet kínálata a legszélesebb: híres német személyiségeket, a német konyha specialitásait, a germán mitológiát, a Wattenmeer-t, a Bavaria filmvárost, és a híres Münchhausen báró történeteit ismerhetik meg a tanulók.

4.4. A szerzőjük után *Szanyi-könyvek*nek nevezett tankönyveket 1979-ben vezették be a gimnáziumokban. Ma már módszertanilag elavultak, mert az úgynevezett GÜM-módszert (Grammatik-Übersetzungs-Methode) követik. Ezek a könyvek egyrészt nyelvközpontú tankönyveknek tekinthetők, másrészt pedig kultúráközpontúaknak is, hiszen a témák között a kultúra és az országismeret dominál (pl. német népdalok, Goethe- és Heine-versek, Brecht- és Becher-idézetek).

Az első és a második osztályban az új szövetségi tartományokat mutatja be a könyv, a harmadik osztályban a tanulók megismerhetik az NSZK legfontosabb látnivalóit, Kölnit és a hammelni patkányfogó legendáját. A harmadik lecke Ausztriát, egy kiegészítő anyag pedig Svájcot tárgyalja. A negyedik kötetben az olvasmányok és a nyelvtani anyag a 20. századi irodalom és tudomány témaköréhez kapcsolódik. A tanulók olvashatnak Karl Marx-ról, Rudolf Dieselről, az inzulin előállításáról stb. Megismerhetik a berlini és a kölni nyelvjárást, a meissenai porcelán történetét és az NSZK iskolarendszerét. A környezetvédelem, valamint a vendégmunkások élete is említést nyer.

4.5. A *Deutschexpress 1,2* tankönyvek a nyelvközpontú tankönyvekhez sorolhatók, fő céljuk a nyelvtani ismereteket elmélyíteni és a szókincset bővíteni. A célszagról csak közvetett képet találunk (fényképek a németek magánéletéről, a szabadidő eltöltéséről, étkezési szokásokról, a paraszti életről stb.). A fényképeken látható alakok „tipikus németek”: sikeres, mosolygós szökeség a piacon, fiatal férfi gyermekével az evezőscsónakban stb. Az országot és az embereket pozitív példák sorozata ábrázolja. A tankönyvben egyetlenegy autentikus szöveg található: egy tévéprogram. Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy a könyv nem alkalmas arra, hogy a tanulóknak egy Németország-képet közvetítsen. (Csak zárójelben jegyezzük meg: a szomszédos Ausztriának csupán egy képet szentelnek.) A szerzők célja az lehet, hogy a tanulókat képessé tegyék arra, hogy a német nyelv segítségével saját országunkat leírják. Erre több kép is utal, amelyek egyértelműen Magyarországot ábrázolják (pl. a 34. és 102. oldalon lévő képek a Balatonról).

4.6. A *Tanuljunk nyelveket!* sorozat második kötete a *Deutsch im Fokus* címet viseli. Itt nemcsak a német nyelv áll a középpontban, hanem a 25 lecke többsége országismereti tudnivalókat is közöl. Németország legújabb története, a fordulat az NDK-ban, az újraegyesítés szerepel a könyvben, különben az állam és a politika csaknem figyelmen kívül marad, a gazdaságot és a társadalmat csak felületesen említi. Több leckében megismerhetik a tanulók Németország szép városait és tájait, sőt Ausztriát is. A földrajzi szövegeket fényképek és térképek illusztrálják. A tudomány is helyet kap, a német irodalommal és művészettel hasonlóképpen sok szöveg foglalkozik (pl. idézetek Goethe, Heine, Böll és Kästner műveiből). A németek mindennapi élete – a téma fontosságának megfelelően – 12 leckében szerepel. A németek jellemző tulajdonságait a tankönyvben szótan találjuk. Noha a tankönyv negatív jelenségeket is tárgyal (szociális problémák, lakáshiány, környezetszennyezés stb), az ábrázolt Németországgép pozitív. Kár, hogy ezt a nyelvkönyvet a középiskolai tankönyvkatalógusokban már nem ajánlják.

4.7. Az *Ein Wort gibt das andere* (Német nyelvkönyv III.) első kiadása 1986-ban jelent meg, s a fordulat után csak kevésse korrigálták. Így a könyvben sok elavult kijelentést és adatot találunk, ezért a módszertanilag kiváló könyv tartalmilag mára egy kissé poros lett, ugyanis az egykori szocialista korszakra emlékeztet, pl. A „Kontrasten” című résznél: „Maguk banánért állnak sorba? – Stehen Sie nach Bananen an?”; „Az osztrák-magyar határon sokszor állnak hosszú autósorok. – An der österreichisch-ungarischen Grenze steht oft eine lange Autokolonne.”; „Magyarországon megtekinthető egy modern állami vállalatot és egy szövetkezet. – Er hat in Ungarn ein modernes staatliches Unternehmen und eine Genossenschaft besichtigt.” (99. és 226. o.); „Hier werden in modernen LPG-s und Staatsgütern Ackerbau und Viehzucht betrieben” (230. o.).¹¹

A 30 lecke többsége a hétköznapok életét – mint család, szabadidő, hobbi, betegség és egészség, utazás stb. – tárgyalja. Szép tájakat és városokat ismerhetünk meg, továbbá a történelem, politika, állam és gazdaság témaköréből is izelítőt kapunk. Magyarország bemutatására 4 leckét szentelnek a szerzők, ezekben azonban ismét sok elavult kijelentés található, mint például a magyar ipar termelékenységének rendkívül nagymértékű növekedéséről, vagy pl.: „In bezug auf den Beschäftigungsgrad 1980 stand Ungarn an der Spitze der internationalen Rangliste” [A foglalkoztatottsági szint tekintetében Magyarország 1980-ban a nemzetközi ranglista csúcsán volt] (247. o.).

A tankönyv első kiadásában a magyar iskolarendszert az NDK iskolarendszerével hasonlítják össze. Ez utóbbit kihagyták a következő (1990-es) kiadásból, de nem közlik helyette az új német iskolarendszert.

Néhány lecke említést tesz filmről, színházról, zenéről, továbbá ismert rendezőkről és szerzőkről, de a német kultúra összességében csekély szerepet játszik a tankönyvben. A német irodalmat csak néhány irodalmi részlet reprezentálja, a német gondolkodásmódot („deutsche Denkart”) közmondások, anekdoták, viccek és karikatúrák kívánják érzékelteni.

Problémákat is tárgyal a könyv – például emancipáció, nehézségek a gyermeknevelésben, szociális és lakásproblémák, a tömegtájékoztatási eszközök negatív hatása a családi életre stb.

4.8. A *Wo will das hinaus* – a *Tanuljunk nyelveket!* sorozat negyedik kötete – az országismereti témák közül legrészletesebben azokat tárgyalja, amelyek a mindennapi élet, az oktatás, a gazdaság, a társadalom, a művészet és a technika köré csoportosíthatók. Az irodalom mellett megkapja őt megillető helyét a film, a képzőművészet és a modern sajtó is. Ezek a témák sokoldalú lehetőségeket nyújtanak a tanulóknak, hogy a négy készséget életközélen gyakorolhassák.

A tankönyv az irodalmi szövegek után közli a szerzők rövid életrajzát, így a tanulók bepillantást nyerhetnek az irodalomtörténetbe is. A tankönyv számos – több szövegfajtaéhoz tartozó – autentikus szöveget tartalmaz. Vannak olyan irodalmi szövegek is, amelyek magas színvonalon közvetítenek országismeretet is, ezen kívül újságcikkek, apróhirdetések, reklámszövegek és bűnügyi történetek színesítik a könyvet.

A mindennapi élettel kapcsolatos témák (lakás, szabadidő, közlekedés stb.) mellett egy fejezet

Magyarországgal is foglalkozik, egy másik fejezet pedig azt mutatja be, hogyan látják a németek a külföldieket és fordítva.

4.9. A *Fit in der deutschen Sprache* című tankönyv elsősorban a német nemzetiségi gimnáziumok számára íródott. A kétkötetes tankönyv megjelenését a Baden-Württemberg tartományi Donaueschinger Kulturstiftung támogatta.

A feldolgozott témák igazodnak az állami nyelvvizsga és a Goethe Intézet nyelvvizsgájának követelményeire, így az országismeret fontos szerepet játszik. Az országismeret minden részterületét feldolgozták a szerzők. Megtaláljuk a drogfüggőségre, az étkezési szokásra, a környezeti problémákra, a közlekedési balesetet elszenvedett gyerekekre vonatkozó legújabb statisztikai adatokat, sőt árákkal ellátott árkinlátat is található a könyvben. Olyan politikai kérdések, mint választójog, a demokrácia alapelvei, ifjúság és parlament stb. is helyet kapnak. A nyelvkönyv nemcsak Goethe, hanem más költők (pl. E. Jandl, R. O. Wiener, T. M. Rilke, E. Friedl stb.) verseiből is bőséggel válogat.

A tankönyv feltárja a valóság árnyoldalait is, többek között olyan problémákat, mint erőszak az osztályteremben, halál diszkó után, éhség, szemét, ózonlyuk, s ezáltal az egész könyv kritikus alaphangot kap.

4.10. Az átdolgozott *Deutsch aktiv Neu* nyitott, tanulóorientált mű, melyhez 3 munkafüzet is tartozik, s amely igen gazdag irodalmi szövegekben. Ezek egyidejűleg alkalmasak a nyelvtanítás minden céljára. A tananyag spirális elrendezése folytán a legtöbb téma egy magasabb szinten újból előjön. A tananyag bőségesen kínál lehetőséget a tanulóknak arra, hogy olyan ún. kényes témákról is vitatkozhassanak, mint pl. a női egyenjogúság, generációs ellentétek, politika stb.

Az első kötet végén egy áttekintést találunk a háború utáni történelem csomópontjairól, amelyek az újraegyesítéssel zárulnak. Az eseményeket képek és térképek szemléltetik, melyeket különböző német és külföldi újságokból vett cikkek egészítenek ki.

A 3. kötet érdekesen tárgyalja az állam és a politika témáját, pl. közvéleménykutatási eredmények és politikusokról készített interjúk segítségével, illetve bemutatják Németország politikai rendszerét is. A gazdaság az „Arbeit und Beruf” és a „Männer und Frauen” témakörökben szerepel. Az irodalom a tájak, vidékek leírásához csatlakozik. Az első kötetben egy vetélkedő is található a 20. századi német irodalomról.

A képzőművészetet a 2. kötetben a 20. századi festészet képviseli. Ebben a kötetben a németek mindennapi életét sokoldalúan mutatják be, az oktatás, a médiák, az utazás, a szabadidő mind helyet kap. A 2. kötetben a német nyelvű országokat néhány statisztikai adat alapján (nagyság, lakosság, államnyelv(ek), vallás stb.) összehasonlítják egymással. Ehhez járul még egy lecke a németek jellemzőiről. A „Wie sind die Deutschen?” témához öt újságcikk és egy közvéleménykutatás eredménye társul. (A közvéleménykutatás adatokat szolgáltat arról, hogy mit gondolnak a németek a franciákról és fordítva, illetve mit tartanak ők magukról.) A tanulóknak nemcsak azt a kérdést teszik fel, hogy mit tartanak a németekről, hanem azt is, hogyan gondolkodnak saját magukról. Ez a lecke ily módon lehetőséget nyújt arra, hogy a tanulók vitatkozzanak az etnosztereotípiákról, az idegenekről, azaz másokról alkotott, illetve a saját magunkról alkotott képről is.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a *Deutsch aktiv Neu* című tankönyv képes a modern tankönyv ideális koncepciójának megfelelően a kommunikáció, az országismeret és az irodalom egységét a legmagasabb szinten megvalósítani.

5. Értékelés

A 10 tankönyv, illetve tankönyvcsomag áttekintése után összegzésként megállapítható, hogy a tankönyvek többségében az országismereti tudnivalók aránya, a témák milyensége és a feldolgozásuk módja közepesnek, kielégítőnek értékelendő.

A *Szanyi-könyvek* és a *Fit in der deutschen Sprache* szemléletmódjukban a skála két szélső pólusát jelzik. A *Szanyi-könyvek* a németországi életet túl sematikusán ábrázolják, csak a szépet és a jót mutatják be, problémákkal nem foglalkoznak, a Németországkép erősen idealizált. A másik tankönyvben ezzel szemben az alaphang túl kritikus, túlságosan negatív. A többi tankönyvben véleményünk szerint egy reálisnak mondható, egyik irányban sem torzító kép szerepel: ezek társadalmi problémákat is tárgyálnak ugyan, de a Németországkép összességében mégis pozitív.

A *Hallo, Petere – wir lernen Deutsch* és a *Deutschexpress 1,2* alkalmatlanok arra, hogy képet nyújtsanak a tanulóknak Németországról. A *Deutschmobil* az országismeret szintjén „jó”-ra minősíthető: e tankönyv segítségével a tanulók átfogó Németországképet kaphatnak.

A *Deutsch aktiv Neu* a leggazdagabb olyan információkban, amelyek Németországot, Ausztriát és Svájcot optimistán, de mégis objektívan mutatják be. E tankönyv alkalmas ugyanakkor a különböző készségek (hallás és olvasás utáni szövegértés, kommunikációs készség, valamint íráskészség) fejlesztésére is.

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy a tanulók a vizsgált tankönyvek útján nem kapnak olyan információkat, amelyek negatív sztereotípiák kialakulásához vezetnének. E pozitív eredmény mellett mégis hiányoljuk, hogy a megvizsgált tankönyvek kevés információt tartalmaznak Ausztriáról és Svájcról.

6. Záró gondolatok

Végezetül visszatérünk munkánk kiindulópontjához: a német nyelvkönyvekben közölt Németországkép serkentően vagy éppen gátlóan hathat a német mint idegen nyelv tanítására. Egyetértünk Földessel¹² abban, hogy a tanulót motiválni kell, azt a benyomást kell kelteni benne, hogy olyan nyelv elsajátítása mellett döntött, amelynek beszélői a történelemben és a jelenben sok pozitívát alkottak.

Az idegennyelv-tanításnak olyannak kell lennie, hogy a tanulók ne csak a nyelvet sajátítsák el, hanem olyan információkhoz is hozzájuthassanak, amelyek segítségével a célszág(ok) történelmét, szokásait, földrajzát, politikáját, kultúráját, társadalmát, gazdaságát is megismerjék. Így az idegen nyelv-oktatás – amennyiben jó tankönyvek állnak rendelkezésre – a tanulók sztereotip elképzeléseinek és előítéleteinek a lerombolásához is hozzájárulhat. A tankönyveknek sok országismereti információt kell tartalmazniuk, hogy a szokáskülönbséget megismertessék és megértessék. A saját országgal történő egybevetés során a tanulók megtanulhatják a másággal elfogadásának képességét.

Ma a némettanároknak számtalan tankönyv áll a rendelkezésükre, s nincs egységes vélemény arról, hogy ezeknek hogyan kellene ábrázolniuk Németországot. Néhányan (pl. Piontek 119) hiányolják a Németországot kritikusan ábrázoló témákat, mint pl. mozgáskárosultak, mongoloidok, alkoholista apák és anyák, idegengyűlölet, munkanélküliség, erőszak az iskolában, teljesítménykényszer, dohányzás tizenkétévesen, szexuális élet tizennégy éves korban és AIDS. Noha ezek a jelenségek a német társadalomban – és a többi társadalomban is – valóban léteznek, a nyelvkönyvekben egy arany középutat kell találni. A német nyelvkönyvek legfontosabb feladata ugyanis, hogy külföldön érdeklődést keltsenek és szimpátiát ébresszenek a német nyelv, s ezzel együtt a német nyelvű országok iránt (vö. Földes 1995: 31).

JEGYZETEK

¹Nemzeti Alaptantervünk (31. o.) szintén hangsúlyozza, hogy az idegen nyelvek ismerete az Európához való gazdasági, politikai és kulturális közeledés elengedhetetlen feltétele.

²Az angol nyelv választásának okaihoz vö. Terestyéni 1996: 8 kk.

³Vö. Mádl véleményét: „Deutsch ist heute dabei, in Riesenschritten zur *lingua franca* zu werden” [A német nyelv ma óriási léptekben tart afelé, hogy *lingua franca* váljék belőle].

⁴Vö. Terestyéni 1996: 9 és 15.

⁵Mivel a magyarországi németek nemzetadata igen gyenge, így ők az idegennyelv-választást döntően nem befolyásolják.

⁶A sztereotípiák olyan – a kultúrközösség által kialakított – elképzeléseket fejeznek ki, amelyek segítségével az egyes ember a világot észleli. Az egyénnek – a képzőművészeteken, az irodalmon, a filozófián és a valláson keresztül – gondolkodási sémákat közvetítenek, amelyekkel látja és értelmezi a világot. „Stereotype sind 'Bilder in unseren Köpfen', (...) es sind Bilder, die der Welt ihre Form aufprägen. Diese Bilder Entstehen nicht aufgrund eigener Erfahrungen, sondern werden in der Sozialisation als fertige Bilder übernommen” [A sztereotípiák 'képek a fejünkben', (...) képek, amelyek a világnak formát kölcsönöznek. Ezek a képek nem saját tapasztalatokon alapulnak, hanem a szocializációban mint kész képeket vesszük át őket (Wenzel 1978: 20, támaszkodva Lippmanra 1922.).

⁷Egy német szakos egyetemisták között végzett kérdőíves felmérés a következő eredményeket hozta: a 2. szemeszterben tanuló hallgatók szerint a *németek sztereotípiáiban gondolkodnak, nacionalisták; segítőkészek és melegszívűek; hangosak; spórolósak; zsugoriak; nincs humoruk; unintelligensek*. A nyolcadik szemeszterben tanuló diákok ilyen tulajdonságokat adtak meg: *precízek, pontosak; hűvösek; szorgalmasak; rendszeretők; védik a környezetet; sörhasuk van; magabiztosak; hangosak; jómódúak; nyíltak; beképzettek; idegengyűlölők; spórolósak; unintelligensek; kényelmesek*. (Vö. Kalmár Brigitta: Das Deutschlandbild ausgewählten DaF-Lehrwerken. Szeged, 1999. Diplomarbeit.)

⁸Noha a többi német anyanyelvű országnak éppúgy szerepelniük kell(ene) a német nyelvkönyvekben, ezekre itt csak érintőlegesen térünk ki.

⁹A pontos bibliográfiai adatok az irodalomjegyzékben találhatóak.

¹⁰Az adatok úgy értékelendők, mint a 3.2. pontban lévő táblázatban.

¹¹1997-ben jelent meg ennek a tankönyvnek az átdolgozott kiadása, amelyben az elavult adatokat már elhagyták, illetve aktualizálták. Ezt a kiadást itt azért nem tárgyaltuk, mert a megkérdezett tanulók nem ezt az új kiadású tankönyvet használták.

¹²Vö. Földes 1995: 32: „Der Lernende muss ja motivational angesprochen werden, er muss den Eindruck haben, dass er sich für die Aneignung einer Sprache entschieden hat, deren Sprecher in Geschichte und Gegenwart viel Positives hervorgebracht haben”.

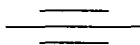
FORRÁSOK

- Antal Márai/Deák Heidrun (1994): Wo will das hinaus? Német nyelvkönyv IV. Budapest.
- Babári Ernő/Babári Ernőné (1994): Deutschexpress. Német nyelvkönyv 1,2. Székesfehérvár.
- Bíró Oszkár/Heller Anna (1993): Deutsch im Fokus. Német nyelvkönyv II. Budapest.
- Borbély Mária/Csizmadia Miklós/Hatvani Renate/Tamássyné dr. Bíró Magda (1995): Ein Wort gibt das andere. Német Nyelvkönyv III. Budapest.
- Douviszas-Gamst, Jutta/Xanthos, Eleftherios/Xanthos-Kretzschmer, Sigrid (1995): Das Deutschmobil. Deutsch als Fremdsprache für Kinder. Ein Lehrwerk in drei Stufen. München.
- Eunen, Kees van/Gerighausen, Josef/Neuner, Gerd/Scherling, Theo/Schmidt, Reiner/Wilms, Heinz (1989): Deutsch aktiv Neu IC. Német tananyag középiskolásoknak és felnőtteknek. Berin/München/Wien/Zürich/New York.
- Kemmer, Elisabeth/Zöller, Richard/Scherer, Gabriella (1996): Fit in der deutschen Sprache 1. Budapest.
- Kemmer, Elisabeth/Zöller, Richard/Scherer, Gabriella (1997): Fit in der deutschen Sprache 2. Budapest.
- Liksy Mária (1992): Schiff ahoi! Német nyelvkönyv a szakosított tantervű általános iskola 5. osztály számára. Budapest.
- Némethné Faragó Klára (1996): Német nyelvkönyv 7. Szakosított általános iskola. Budapest.
- Neuner, Gerd/Scherling, Theo/Schmidt, Reiner/Wilms, Heinz (1997): Deutsch aktiv Neu 1A. Alapfokú tananyag középiskolásoknak és felnőtteknek. Berlin/München/Wien/Zürich/New York/Budapest.
- Neuner, Gerd/Scherling, Theo/Schmidt, Reiner/Wilms, Heinz (1995): Deutsch aktiv Neu 1B. Alapfokú tananyag középiskolásoknak és felnőtteknek. Berlin/München/Wien/Zürich/New York/Budapest.
- Rónaháti Sándorné/Arató Jánosné/Paulikné Bohn Gerlinde (1992): Hurrá! Der Zirkus kommt! Német nyelvkönyv szakosított tantervű általános iskola 3. osztály. Budapest.
- Rónaháti Sándorné/Arató Jánosné/Paulikné Bohn Gerlinde (1992): Mach mit! Spiel mit! Lerne mit! Német nyelvkönyv. Szakosított tantervű általános iskola 4. osztály Budapest.
- Szanyi Gyula (1995): Német nyelvkönyv a gimnázium I. osztálya számára. Budapest.
- Szanyi Gyula (1993): Német nyelvkönyv a gimnázium II. osztálya számára. Budapest.
- Szanyi Gyula (1997): Német nyelvkönyv a gimnázium III. osztálya számára. Budapest.
- Szanyi Gyula (1993): Német nyelvkönyv a gimnázium IV. osztálya számára. Budapest.

- Tálasi Istvánné (1992): Német nyelvkönyv 8. Szakosított általános iskola. Budapest.
- Weisberger, Bernhard/Böhm, Helga/Urbanek, Rüdiger (1993): Hallo, Peter – wir lernen Deutsch. Ein Sprachkurs für Kinder. Lehrbuch 1. Rheinbreitbach.
- Weisberger, Bernhard/Böhm, Helga/Urbanek, Rüdiger (1993): Hallo, Peter – wir lernen Deutsch. Ein Sprachkurs für Kinder. Lehrbuch 2. Rheinbreitbach.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ammer, Reinhard (1994): Das Deutschlandbild in den Lehrwerken für Deutsch als Fremdsprache. In: Kast, B./Neuner, G. (Hrsg.) (1994): Fremdsprachenunterricht in Theorie und Praxis. Zur Analyse, Begutachtung und Entwicklung von Lehrwerken für den fremdsprachlichen Deutschunterricht. Berlin/München, 31-42.
- Földes Csaba (1995): Zum Deutschlandbild der DaF-Lehrwerke: Vond der Schönfarberei zum Frustexport? Ein Diskussionsbeitrag. In: Deutsch als Fremdsprache 1995/1, 43-45.
- Lippmann, Walther (1922): Public Opinion. New York. (Német fordítás: Die öffentliche Meinung. München, 1964.)
- Mádl Antal (1995): Deutsche Sprache und Germanistik in Ungarn zwischen Motivation und Gegenmotivation In: König, Ch. (Hrsg.): Germanistik in Mittel- und Osteuropa 1945-1992. Berlin/New York, 256-270.
- Paul, Rainer (1992): Bildungsplanung nach der Wende. Einige Bemerkungen zum ungarischen Nationallehrplan. In: Mádl, A./Gottschalk, H. W. (Hrsg.): Jagrbuch der ungarischen Germanistik 1992. Budapest/Bonn, 305-313.
- Piontek, Susanna (1994): Tabus in DaF-Lehrwerken oder die Vernachlässigung der Realität. In: Deutsch als Fremdsprache 1994/1, 51-52.
- Terestyéni Tamás (1996). Vizsgálat az idegennyelv-tudásról. In: Modern Nyelvtanítás 1996/3, 3-16.
- Wenzel Angelika (1978) Stereotype in gesprochener Sprache. Form. Vorkommen und Funktion in Dialogen. Heutiges Deutsch Reihe I: Linguistische Grundlagen Bd. 13, München.

KOLLÁR ANDREA

József Attila Tudományegyetem

Szeged

Bulinszky Marianna–Salacz Ágnes: I primi due passi Olasz I/A munkafüzet

1993-ban minden olasz szakos pedagógus örömmel vette kézbe a *Tanuljunk nyelveket!* sorozat olasz nyelvkönyvének megújult változatát. Ez a tankönyv már évtizedek óta állt a nyelvtanulók rendelkezésére, így szükségessé vált az átdolgozása. A munkát Szabó Győző professzor vállalta magára. A módosítások elsősorban az anyag lexikai részét érintették, új szövegek váltották fel a régieket, a szókincs közelített a beszélt nyelvhez, és az olvasmányok középpontjába egy olasz és egy magyar család itáliai vakációja került. A felfrissített könyv igen sikeres lett, egyre több középiskola kezdte el használni, azonban hamar kiderült, hogy a csak részben átformált nyelvtani gyakorlatok kevésbé felelnek meg a középiskolás korosztály tanítási követelményeinek. Így született meg Bulinszky Marianna és Salacz Ágnes tollából az *Olasz I/A munkafüzet*, mely 1999-ben a Nemzeti Tankönyvkiadó gondozásában jelent meg.

Ahogy a szerzők az előszóban is utalnak rá, a kötet kifejezetten iskolai használatra készült. Ez elsősorban azt jelenti, hogy a gyakorlatok lépésről lépésre vezetik a tanulót: a könnyebtől a